

Pivčević, Povijest Poljica (I. dodatak „Vjesniku za arheol. i hist. dalm.“ god. 1921). Split 1921, 124 str.

U Hrvatskoj se srednjevjekovnoj historiji naročito ističe plemićka općina Poljica u srednjoj Dalmaciji na istoku Šplita između rječice Žrnovnice i Cetine, pa mora i Mosor planine. Ta je historijsko-politička jedinica donekle, ali samo donekle, slična Turopolju u srednjevjekovnoj Slavoniji ili današnjoj Hrvatskoj nedaleko od Zagreba. Kao što je Emilije Laszowski sastavio veoma interesantan i važan „*Codex diplomaticus*“ plemićke općine Turopolja u četiri sveske, tako bi se dao složiti i poljički, iako ne baš toliko omašan. Zato nije čudo, da je prošlost poljička već davno privukla interes naučnika, i to ne samo historika, nego i jurista zbog poznata „Poljičkog statuta“ iz XV. vijeka. Od starije literature podsjetit ću samo na neke radove. Profesor zadarske gimnazije, pokojni Tulije Erber, napisao je historijsku raspravu „La contea di Poglizza“ (*Annuario dalmatico* vol. II–III, Zadar 1885–1886); Pavić Alfonso, Prinosi povjesti Poljica (*Glasnik bos.-herc. muzeja* 1903); Pavić, Poljički statut (*Glasnik* 1908). Osobito je poučna monografija, što ju je napisao prof. Frano Ivanišević,

Poljica. Narodni život i običaji (*Zbornik za nar. život i običaje južnih Slavena* knj. 8, 9 i 10, Zagreb 1903—1905).

Međutim je u novije vrijeme više pažnje posvetio poljičkoj historiji splitski profesor Ivan Pivčević. Još 1907. objelodanio je u dubrovačkom „Srđu“ radnju „Nakon sto godina od ukinuća poljičke knežije. Kroz poljičku povijest“ (i napose Dubrovnik 1907), a onda u programu splitske gimnazije za škol. god. 1906/7 mnogo bolju i važniju radnju „O postanku Poljica“ (i napose Split 1907). Iduće godine 1908. publikovao je u splitskom „*Bullettino*“ zaslužan članak „Nekoliko poljičkih isprava iz XV stoljeća“ (Suppl. ur. 3—5), u kojem je donio neke isprave iz arhiva hercega Esterházyja u Željeznom (Kismarton, Eisenstadt, danas u Austriji), a po prijepisu pokojnoga hercegškoga arhivara D. Merényija, na koje sam ja skrenuo pažnju još ranije u „*Vijesniku*“ hrv. zem. arhiva (vol. VII, 171). Začudo mi je, da Pivčević nije iskoristio onaj omašni svezak dobrih prijepisa poljičkih starijih isprava, što sam ga nekoć vidio u splitskom susjedstvu, u arhivu konta Vitturi-Michieli u Kaštelima, a u društvu s don Franom Bulićem.

Najnoviji plod Pivčevićeva rada oko poljičke historije jeste gore pomenuto djelo. U starijem dijelu (do XIII. vijeka) ono samo ukratko reasumira rezultate postignute u raspravi „O postanku Poljica“ (Split 1907), a poslije toga nacrtana je poljička historija u krupnim potezima, ali ipak vazda na osnovu prvih izvora (pa i nekih arhivalnih) do 1814. Ovo je u glavnom zaslužan posao, koji svakako zavređuje priznanje i hvalu. Samo mi se čini, da autor i suviše ozbiljno uzima ono narodno pričanje o tobožnjem doseljenju trojice „hrvatskih velikaša iz predjela današnje Bosne“, braće Tješimira, Krešimira i Elema (?!), a „za pogibije kneza (!) Miroslava“, to jest oko 949., dakle u vrijeme pogibije hrvatskoga kralja Miroslava, koji nam je zajamčen carem Konstantinom Porf. Meni se sve čini, da je ta „tradicija“ izmišljena na osnovu pričanja Popa Dukljanina, gdje se (ed. Crnić 36—37) pominju Tješimir (Tiscemir) i njegovi sinovi Kresimir (Cresimir) i Prelimir ili (greškom prepisivačevom) i Plerimir, a spominje se i navala Kresimirova na Bosnu. Ime *Elem* očita je nesmislica; zar je baš nemoguće, da je to dalje kvarenje od Prelimir, Plerimir, Elem(ir)?

Pa ni ono drugo doseljenje, navodno oko 1358., „ugarskih plemića ili Ugričića“ — dabome i opet po narodnom pričanju — Jurja Rajčića i Jurja Dražojevića, „jer (su) se doselili iz prekovelebitske Hrvatske, koja (je) onda smatrana dijelom Ugarske“, kako objašnjava autor, nije pouzdanije. I to je sasvim neispravno. Prekovelebitska Hrvatska — t. j. županije lička, krbavska, lapačka, gatanska, modruška, vinodolska i t. d. — nikad nije „smatrana dijelom Ugarske“, baš kao što ni Knin, Sinj, Klis ili Poljica, s kojima je prekovelebitska Hrvatska činila u XIV. vijeku jedan jedinstveno upravljani „regnum Croatiae Dalmatiae“, pa i ranije i docnije smatrana je vazda osobitom političkom teritorijom, a nikad i ni od koga „dijelom Ugarske“. Taka bi se primjedba eventualno mogla kazati — ali ipak neispravno — o srednjevjekovnoj Slavoniji oko Kupe, Save i Drave, sa Zagrebom kao središtem, jer su se zakoni i uprava Slavonije prilično podudarali s onima u Ugarskoj, a uz to je srednjevjekovna Slavonija bila i dobro naseljena donatornim plemstvom mađarskoga podrijetla. Ali za Rajčiće i Dražojeviće nitko živ ne bi mogao ni u XIV. vijeku kazati, da su — „Ugričići“. Najzad

ime *Dražoje* nalazimo u slavonskim srednjevjekovnim ispravama tek iznimno, dok je ono u Hrvatskoj između Raše i Neretve veoma obično. Trebat će dakle poljičke narodne tradicije podvrći ozbiljnoj naučnoj kritici.

Ferdo Šišić.